

OSSERVATORIO LETTERARIO

*** Ferrara e l'Altrove ***

Magyar nyelvű online melléklet / Supplemento online in lingua ungherese
<http://www.osservatorioletterario.net> - <http://xoomer.virgilio.it/bellelettere/> - <http://www.testvermuzsak.gportal.hu>
ISSN: 2036-2412

Ferrara, hétfő 2010. február 1.

IN MEMORIAM FERENCZ ZSUZSANNA

PAX ET BONUM!

2010. január 30-án elhunyt Ferencz Zsuzsanna, író, újságíró, tévés, rádiós, a MagyarOnline.net nyugati magyar fórum egyik alapítója, haláláig állandó főmunkatársa, egykori fórumtársam.

Megdöbbenve értesültem erről a címemre küldött levélből, amely az alábbi közleményt tartalmazta:

----- Original Message -----

From: MagyarOnline.net Forum

To: melinda.tamas-tarr@osservatorioletterario.net

Sent: Sunday, January 31, 2010 3:32 PM

Subject: MON - Elhunyt Ferencz Zsuzsanna, a MON egyik alapítója

MON-KÖZLEMÉNY

Kedves Fórumtársunk,

fájdalommal eltelve értesítünk, hogy tegnap, 2010. január 30-án elhunyt *Ferencz Zsuzsanna* (született Kolozsváron, 1947*. november 20.-án) bukaresti újságíró, szerkesztő, író, a MagyarOnline.net nyugati magyar fórum egyik alapítója, haláláig állandó főmunkatársunk, fórumtársunk.

Fórumunkban majdnem nyolcezer hozzászólás, címlapos cikkeink között tucatnyi, nyugati magyarokkal készült portréi őrzik emlékét. Zsuzsa következetesen kiállt az anyanyelv ápolásának szükségessége mellett, sokoldalúsága, igényessége révén hozzájárult, hogy a MON Fórumban kialakulhatott egy ehhez szükséges gyakorlati megoldásokat bemutató, megvitató szellemi műhely is.

Zsuzsa, köszönjük, hogy az elmúlt nyolc év során velünk voltál, nélküled ez nem ment volna!

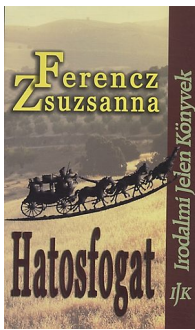
Isten legyen Hozzád irgalmas.

A MON Szerkesztősége nevében:

Simon Hunor

* Szerk.: Születési évét hol 1943-ban, hol 1947-ben jelölik.

Ferencz Zsuzsanna a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem német–magyar szakának elvégzése után a bukaresti Román Televíziónál (1970–1975) dolgozott, majd 1975 és 1990 között a Román Rádió Magyar szerkesztőségének volt szerkesztőriportere. A romániai rendszerváltás után a *Könyvesház* című bukaresti művelődési folyóirat szerkesztője, a *Média* és az *Erdélyi Napló* című hetilapoknak írt politikai anyagokat, kommentárokat, jegyzeteket, interjúkat, riportokat. 1997-ben a lipcsei *Leipziger Volkszeitung* című lapnál dolgozik belső munkatársként. Hazatérte után németül és magyarul tudósít különböző kiadványokat. 1969 óta több kötete is megjelent (regények, elbeszélések, novellák), valamint számos fordítása németből és románból. Az egyik műfordítása Jagamas Ferencz Zsuzsanna néven jelent meg, ugyanis anyai ági rokonságának neve. Nagyon tehetséges család, pl. itt van két név közülük: Jagamas Ilona és Jagamas János. Az előbbi Ferencz Zsuzsanna édesanyja, kiváló újságíró és író volt, sajnos nem tudta kifutni magát – ahogy Ferencz Zsuzsa mondja egy 2004. júniusában vele készített interjúban –, mert

üldözték, elvették a közlési jogát. Utóbbi pedig a nagybátyja volt, zenetudós, egyetemi tanár, csángó és magyar népdalgyűjtő, Kodály-tanítvány. Őt is feketelistára helyezték. Egy időben Ferenc Zsuzsanna felvette a Jagamas nevet, így szolidarizált a ténylegesen üldözött Jagamas családdal. Ugyanebben az interjúban az alábbiakban válaszol a kérdezőnek arra, hogy hol él, milyen környezetben alkot, hogy vannak-e gyerekeknek szóló írásai: «Kolozsvári vagyok, Bukarestben és Homoródszentpéteren élek. Szentpéter székely falu, vásároltam ott egy falusi házat, nagyon szeretem az ottaniakat. [...] Mellesleg megjegyzem, Lipcsében is éltem, a kilencvenes években, a Leipziger Volkszeitungnál lettem újságíró, előbb a turisztikai, majd a művelődési rovatnál. Úgy kerültem oda, hogy megnyertem egy nemzetközi újságíró-versenyt. A verseny neve: Hoffnung für Osteuropa, a német Médiakadémia és az Evangélikus Egyház rendezte meg, sőt rendezi meg, minden évben. Ha akad mondanivalóm, minden lehetséges környezetben írok. Ha nincs mondanivalóm, felesleges a környezet. A nyolcvanas évek elején írtam egy gyermekkönyvet a lányomnak. A diktatúráról szólt, s két oka volt a megírásának: 1. Jött a karácsony, s nem volt pénzem ajándékra, így hát könyvet írtam a kislányomnak 2. Azt akartam, hogy ép lélekkel megértse, mit jelent a diktatúra, persze, lefordítva a gyermekek nyelvére. A kötet megjelent, Annamari és a Szépjő utca címmel. Egy Ausztráliába kivándorolt férfi mesélte el nekem a 90-es évek elején, hogy egyetlen könyvet vittek magukkal, az Annamarit. Az unokámnak is írok majd könyvet, persze, csak legyen valamivel nagyobb. Még csak 2 és fél éves. És én is értsem meg, milyen ez az új nemzedék. Mert hidd el, nagyon mások. » Azóta megszületett unokájának írt két könyve: a Hatosfogát és Eszke könyve. Az utolsó kötete az Irodalmi Jelen Könyvek sorozatban jelent meg – akárcsak a Kik és Mik, majd a Kik és Mik ügyei (melyet németre és románra is lefordítottak) és a Hatosfogát –, az unokájának írt történetek bájos, vérbő humorú meséskönyvvé állnak össze gyerekeknek –: ez az Eszke könyve. Egy kislány Sziszi cicával indul kalandos útra, s a társaival közösen megalapított birodalmat Eszke királynő gyermekmódra, ám bölcsen igyekszik kormányozni, hogy alattvalói - Kékfestő Vanília nagytata, a tudós Trottyos Sámuel, a rövid lábú tacsó, Csurmuly Csuti, Panni, a selypítő piros plasztik póniló, Barbus, a kényeskedő Barbie baba, a főkém Szitakötő Jóska és a többiek - jól érezzék magukat hazájukban. Kalandos és viszontagságos útjukon szembekerülnek az emberi önzéssel, butasággal, Réz Bagollyal, a rekkencsekkel és gubbancsokkal, míg végre találkoznak a szivárvány tündérével és újra színessé változtatják a világot.

Kötetei:

Sok a fal (novelláskötet, Irodalmi könyvkiadó, Bukarest), 1969;
Pillangó a volánon (novellák, Dacia könyvkiadó, Kolozsvár), 1978;
Natura moartă cu mărunțiș (Cartea Românească, Bukarest), 1981;
Ma, tegnap, tegnapelőtt (regény, Kriterion, Bukarest), 1981;
Molnár József, tanulmány a plakátról (Kriterion, Bukarest), 1982;
Natjurmort c melocsju (Biblioteka Ryminija), 1983;
Szoba kiadó (elbeszélések, Kriterion, Bukarest), 1985;
Szépjő utca és Annamari (regény gyermekeknek, Ion Creangă kiadó, Bukarest), 1985;
Pöszi, a kommunista örömök lánya (regény, Scripta, Nagyvárad), 1996;
Kik és Mik (Irodalmi Jelen, Arad), 2003;
Kik és Mik ügyei (Irodalmi Jelen, Arad), 2006;
Hatosfogát (Irodalmi Jelen, Arad), 2009;
Eszke könyve (Irodalmi Jelen, Arad), 2009

Műfordításai:

Arnold Hauser: *Adolf Sommer megidézése* (Kriterion, Bukarest), 1971 (Jagamas Ferenc Zsuzsanna néven);
Richard Wagner: *Román különút* (Kriterion, Bukarest), 1996;
Kannibál idő - Timp canibal (négy nyelvű antológia, Du Style kiadó, Bukarest), 1998.

Díj:

– „Hoffnung für Ost-Europa”-díj (Lübeck), 1997.

MON-portréi:

[Olaszországban ne legyél nő és/vagy idegen](#)

[Portrék](#)

-----Messaggio Originale-----

Da: **Ferenc Zsuzsanna**

A: melinda.tamas-tarr@osservatorioletterario.net

Data invio: sabato 7 agosto 2004 16.32

Kedves Melinda, kösz. Most kerültem haza a tehenek közül.

Amennyire értek olaszul, a fordítás kiváló. És ez a Chi nagyon jó tolmácsolás.

Puszillak, Zsuzsa

KIK MIK

16.

Nagyon sok bizalmas órát töltött a macskájával. Végül odajutott, hogy megismerte és megszerette a macskai pszichét. Vagy pontosabban a saját cicája lelkét.

Hanem egy ilyen összeborulós-dorombolós együttlét során beledöbbsent:

– Vajon megenne-e, ha egér lennék?

Úgy megharagudott, hogy lesöpörte magáról a macskát. Amely (aki?) büntudatosan bámult rá, hiszen a cicák mindent megértenek.

Kik rossz kedvén az sem javított, hogy valamivel később – dialektikus gondolkodásának megfelelően – feltette magának is a kérdést:

– És vajon én megenném-e, ha ő egér, én pedig macska lennék?

A kérdésre persze maga sem tudott felelni. Ám a kiki-macskai kapcsolat pillanatnyilag megjegesedett.

17.

Amikor Papagáj nevű papagája egyre előkelőbb stílust vett fel, és egyre szebb szavakat használt, Kik azt mondta neki:

– Te olyan vagy már, mint egy gróf. Írd ezentúl ly-nal a neved.

Hanem a Magyar Tudományos Akadémia, szokása szerint, nem egyezett bele. Emiatt Papagáj megsértődött, és csúnya szavakat kezdett használni, főleg pedig folyvást az MTA-t szidta. Közben csőréből kiesett a sajt, róka koma pedig felkapta, és elinalt vele.

– Nicsak, a való élet fuzionált az állatmesével – állapította meg Kik. - De mit keres itt az MTA?

18.

A mezei kikversenyen Kik csak a huszadik helyezést érte el. Azóta magánkívül van: a többi tizenkilenc helyre Mik futott be.

CHI COSA

16.

Ha trascorso tante ore molto confidenziali con il suo gatto. Alla fine è arrivato al punto di conoscere ed amare la psiche da gatto. Ossia più precisamente: l'anima del suo micio.

Però durante un momento d'intimità abbracciandolo e facendo la fusa si rese conto domandandosi:

– Mi mangerebbe, se fossi un topo ?

S'arrabbiò e scacciò via il gatto che gli stava addosso.

Il quale (lui?) lo guardò stupefatto con sensi di colpa, perché i mici capiscono tutto.

Il malumore di *Chi** non migliorò neanche dal fatto che un po' più tardi – in virtù della sua mentalità dialettica – egli fece la domanda a se stesso:

– Ed io lo mangerei se lui fosse il topo ed io invece il gatto?

Naturalmente il micio non sapeva rispondere alla domanda. Però il rapporto *Chi*-gatto momentaneamente si è congelato.

** Chi è dall'ungherese Kik: è un nome di fantasia che nato dal pronome interrogativo plurale che significa in italiano: «chi sono»?*

17.

Quando il suo pappagallo di nome Papagáj¹ adottò uno stile più altolocato usando parole sempre più belle, *Chi* gli disse:

– Tu sei già come un conte. D'ora in poi scrivi il tuo nome con l'y!

Però l'Accademia delle Scienze d'Ungheria, come al solito, non l'ha acconsentito. Per questo Papagáj se ne ebbe a male e cominciò ad usare brutte parole e, piuttosto biasimava l'ASCU². Nel frattempo il formaggio gli è caduto dal suo becco, il comare volpe l'ha preso e s'è volatilizzata.

– Ma guarda, la vita reale ha funzionato come la fiaba degli animali – *Chi* l'ha constatato. – Ma che cosa cerca qui l'ASCU?

¹ *Papagáj*=Pappagallo

² *Accademia delle Scienze d'Ungheria*

18.

Nella gara di *chi*-campestre *Chi* ha soltanto raggiunto la ventesima posizione. Da allora è fuori di sé: agli altri diciannove posti *Cosa** è arrivato.

* *Cosa* è dal *Mik* è un nome di fantasia nato dal pronome interrogativo plurale che significa in italiano: «che cosa sono»?

Traduzione dall'ungherese © di **Melinda B. Tamás-Tarr**

Forrás: **ANNO VIII/IX – NN. 41/42 NOVEMBRE-DICEMBRE/GENNAIO-FEBBRAIO 2004/2005 FERRARA:**
(<http://xoomer.virgilio.it/bellelettere1/indice41-42.htm>) **Tradurre-Tradire-Tramandare-Interpretare**
(<http://xoomer.virgilio.it/bellelettere1/Tradurre41-42.htm>)

Ferenc Zsuzsanna
KIK MIK ÜGYEI

Irodalmi Jelen Kft., Arad 2006 264. old
(Részlet)

«– *Magasságos ég! Te nem felelsz meg magyar regény főhősének! – mondta neki. – Vagy lehet, hogy megfelelsz, de nem nekem, és nem Erdélyben. Erre Mik több ruhát váltott, volt erdélyi magyar hadsereg, Kik, reformáció, felvilágosodás, Rákóczi fejedelem, Bethlen Gábor fejedelem, Lorántffy Zsuzsanna, Ferenc Zsuzsanna, Kőrösi Csoma Sándor, Petőfi Sándor a segesvári csatán, erdélyi barokk, posztmodern, sőt, kolozsvári Állami Magyar Színház is. [...]* »

Mik egyik nagybátyja Svájcba menekült a második világháború után, P.J. egyik nagynénje pedig Olaszországba.

A nagybácsinak nyáron volt a születésnapja, a nagynéninek télen.

Tekintettel a születésnapokra, Mik a szocializmusban télen kért (de nem kapott) útlevelet, P.J. pedig nyáron. ő se kapott passzust. Viszont Mik sízni szeretett volna, P.J. pedig úszni. Ezért Mik azt mondta P. J.-nek:

– Elcserélném nyári nagybácsimat téli nagynénire.

Elcserélték. Útlevelet továbbra sem kaptak. Sőt, a nagybácsi Olaszországba költözött, a nagynéni viszont Svájcba. A születésnapjuk maradt a régi.

– Talán ez az oka annak – gondolta Mik –, hogy megszűnt az ős és a tavasz, de a tél meg a nyár sem a régi.

Kik mindig megörvendett, ha apróka délibábot, aranyló csillámport, kósza lilás ködöt, méterhosszú ökönyálat látott. Tudta, az ő gondolatai voltak ezek, most pedig gazdátlanul ügyelegnek a nagyvilágban. De néha még felkeresik őt.

Saját bőrén megtapasztalta, mennyi sok időt elnyelnek a gondolatok, a képzelgés. Szerette volna visszakapni az elnyelt időt. Gondolta, ha lenyeli a délibábot, csillámport, ködöt, ökönyálat, akkor visszakapja az éveket.

De csak kannibálnak érezte magát. Vagy egy olyan országnak, amelyet valakik egy hosszabb békét követően megszüntettek.

Kik fegyvernek látszó tárggyal fenyegette meg önmagát. (A fegyvernek látszó tárgy egy golyóstoll volt).

– Fel a kezekkel! Ide az összes pénzt! – üvöltötte.

Az elrabolt pénztárcában tízezer dollár begyeskedett.

– Te jó ég, ez nem is az én pénztárcám, hanem a Miké – gondolta –, mindenesetre épp jókor jött, akkor most nem kell arról írnom, hogy nincsen pénzem. Mert van. Mert lett.

– Kedves Kik! – mondotta Mik. – Meddig játszol te még velem? Meddig játszassz te még engem?
– Tudd meg, hogy leginkább magamat játszom, mert még nemigen ismerlek. Semmiképpen sem tudlak megírni. Egyelőre nem tudom, hogy végződsz te, és hol kezdődöm én.

Amikor már nem is gondolt rá, Mik ismét megjelent, borzasztóan elöltözve. A sok tiritarka ronggyal úgy mutatott, mint az esőhozó madárijesztők Dél-Romániában. Amelyeknek a neve: Paparuda.

Eltelt tíz perc, míg felismerte.

– Magasságos ég! Te nem felelsz meg magyar regény főhősének! – mondta neki. – Vagy lehet, hogy megfelelsz, de nem nekem, és nem Erdélyben.

Erre Mik több ruhát váltott, volt erdélyi magyar hadsereg, Kik, reformáció, felvilágosodás, Rákóczi fejedelem, Bethlen Gábor fejedelem, Lorántffy Zsuzsanna, Ferencz Zsuzsanna, Körösi Csoma Sándor, Petőfi Sándor a segesvári csatatéren, erdélyi barokk, posztmodern, sőt, kolozsvári Állami Magyar Színház is.

Ami viszont Kiket csöppet sem vitte közelebb a kérdés megoldásához.

Szitányi György többek között az alábbiakat írta a *Spanyolnátha* 2007. tavaszi számában megjelent recenziójában:

«Gyönyörű magyarsággal megírt pikareszk regény a *Kik és Mik ügyei*. Történeteit a szemlélődve bölcselkedő, mégis vidám főszereplő azonos volta fűzi össze, azonban mivel valamennyire kulcsregény is, amire még visszatérünk, e főszereplőnek, Kiknek jellegzetes életszemlélete is egybekapcsolja.

Kicsoda ez a Kik? Nyilván lehet a szerző, aki, amit nem mondhatott ki újságíróként, kiönti magából íróként, de mivel már túl van a dühöngésen, nevet rajta. Ezért látásmódjában van egy csöpp jókai árnyalat, mint mindenkiében, aki szellemileg uralja a maga elnyomottságát.

Ezért gondolhatjuk, hogy ez a mű kulcsregény. Annyira, amennyire az, persze, de olvasása közben egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy ez a sok apró példabeszéd jellegű történet vidám bölcselme akármelyik diktatúráviselt elmében megszülethetne. A történetek bárkivel megeshetnek ugyanígy, de ahhoz, hogy egy konkrét világ jelenségeiben a magunk helyzetére ismervén ne vessünk is, el is gondolkozzunk, jó megkapnunk a homéri derű egyik kései rokonához szükséges szemüveget. A látásmód a kulcsa ennek az örömnak, vele egy súlyos világ vidámságát is feltárhathatjuk. [...]

Kik és Mik ügyeinek előzménye a *Kik és Mik* című regény. Azt is mondhatjuk, hogy ennek a kötetnek cenzúrázott változata. [...]

Nem értem, e történetkéik rövideje miatt miért hasonlítják azokat Örkény egyperceseihez. Ferencz Zsuzsanna független, önálló személyiség, és míg a maga nemében halhatatlan Örkény a Kik-Mik fejezeteihez hasonló terjedelmű írásokat írt, főleg morálfilozófiai problémákkal foglalkozott, általános emberi problémákkal, ebben a regényben a kilátástalan lét társadalmiréteg-specifikus jelenségeit kapjuk tömör, epigrammaszerű történetekben. Lényegi az eltérés: az örkényi egypercesek más-más egzisztenciák filozofikus vizsgálatait, Ferencz rövidke fejezetei, és általában az egész regény jellemzően szociológiai megközelítésű. Ez megint csak az újságírás hatása lehet, de a filozófia, illetve a filozofikus Örkény deduktív jellegű egyperceseket írt, Ferencz Zsuzsanna pedig induktív módon vizsgálja tárgyát. Ezen mit sem változtat, hogy mindketten emberi alapigazságokhoz jutnak.

A fejezetek és az egypercesek hossza csupán mennyiségi kérdés, minemőségükben különböznek, és ez a döntő. [...]

Források: Bookline, Irodalmi Jelen, Irodalom.org, Magyar Elektronikus Könyvtár (Mek), MagyarOnline.net, NyugatiJelen.com, OsservatorioLetterario.net, Spanyolnátha.hu.

B. Tamás-Tarr Melinda

Osservatorio Letterario Ferrara e l'Altrove
- Ferrara (Italia) -

Elkészült: 2010. január 31 – február 1-én

Javítás: 2010. február 2-3-án

HOME PAGE